

Zivalski boji.

Iz „Celjske Slovenije“.

Stare kronike nam pripovedujejo od nekterih imenitnih bitev različnih žival. Tako, na priliko, se je 1438. leta strašen boj med jastrebi in kavrani (krokarji) blizu nemškega mesta Litiha vnel, v kojem je na vsaki strani mnogo sovražnikov smert storilo. — 1460. leta je jednak boj na Laškem pri mestu Benevento tudi med jastrebi in kavrani vstal in je skoro dva dni terpel, v katerem pa so kavrani zmagali. — 1587. leta v začetku mesca grudna se je tudi sobralo na horvaški meji, blizu Bihača na bregovih Une, nad milijon gosí in rac. Versta se bliža versti čisto po bojnem redu, kar se dvignejo vse v zrak in se več ur hudo kavsajo in bojujejo. Ktera stran je v tem boji zmagala, kronika ne pové, pa vélika truma mertvih ptic, koje so Bihačanom prijeten plen bile, je pokazala, da je na vsaki strani velika zguba bila. — Pri Gdanskem so se 1656. leta in pri Dëvinu 1662. leta orli bojevali. — Perziški poslanec, ki je 1666. leta v Beč prišel, je pripovedoval od nekega strašnega boja zmajev in kač v zraku(?), ktereja je vidil(?); ko se je iz Drinopolja podal. — Redkejši pa so pravi boji med čveteronožnimi živali. Nek star rokopis v francozkem jeziku pripoveduje od neke „svinske vojske“, pa ne naznačuje kraja, kje da se je pripetila. Samo tako le pravi: „1580. leta se je strašna četa svinj v neki dolini Francozkega snidila, koja se je tako dolgo bojevala, da je vsa konec vzela.“

Slovanski popotnik.

* Vlansko leto nas je razveselil izverstvi pesnik gosp. Mirko Bogović z dramo: Frankopan, ktera ni le serbskim čitateljem, temuč vsem izobraženim Slovencom jako mila bila. Projaviti zamoremo že drugo delo imenovanega pesnika. Izdal je namreč drugo dramo: Stepan, poslednji kralj bosanski, drama u pet činah. Med Frankopanom in Stepanom ni nobenega posebnega razločka; povsod se vidi, da ste hčerki enega očeta. V obeh nam kaže izverstni pesnik žalostne dogodjaje kervave povestnice jugoslavenske tako živo, rekel bi, da duša človeku v persih se stresa. Pretehtovati dramatične cene omenjene žaloigre ni naš namen; reči pa moremo z dobro vestjo, da vsakdo jo bo radosten prečital od kraja do konca. Da je vse bolj razumljivo tudi neizurjenemu v zgodovini in pravih dramatiških, ob kratkem popisuje pesnik v predgovoru vse, kar je vsakemu vediti potreba. Kar zadeva unajno obliko, jezik in metrum, je kaj izverstno; skoz in skoz národno, kakor sam pesnik pravi, da se je trudil, kolikor mogoče v národnem duhu pisati — zato je razumljivo vsakemu, akoravno ni misliti, da bi le en omikan Slovenec še dihal slovenski zrak in svojih bratov Serbov ne razumel, ali viceversa, le enemu omikanemu Serbu neznana bila gladka slovenska beseda. —

* Izvirno dramatično delo gosp. J. Freudenreich-a pod naslovom „Graničari ili Proštenje (zbor), u Ilijevu“, o katerem so „Novice“ s pohvalo že večkrat govorile, ko se je igralo v Zagrebškem gledišu, bode v Zagrebu na svetlo dal gosp. Kosta Stojšić, ki nam je poslal povabilo na naročbo, naj ga razglasimo po našem listu in nabiramo naročnikov. Radi mu skazemo to ljubav in vabimo prijatle jugoslavenskega slovstva k obilnem naročilu. Cena knjige za naročnike je 40 krajc. kovanega dnarja. Kdor se želi naročiti, naj vredništvu Novic z natančnim naznanilom imena in stanovanja svojega pošlje naročilni dnar franko in priloži še 2 krajc., ki ju je treba za recepis odrajtati, — ali pa, ako mu bolje kaže, naj se naravnost oglasi v Zagreb na izdatelja gosp. Kosta Stojšića.

* Cvetje keršansko-slovenske zemlje. Pridnim mladenčem in dekličem v darilo nabral in v venec povil Jožef Rozman, korar stolne labudske cerkve in vodja

škofijnega semenišča pri sv. Andreji. Z 9 podobšinami. V Celovcu 1857 natisnil Janez Leon. — Naslov prezale knjižice kaže, komú so jo slavni pisatelj posebno namenili; prebravši jo brez enostranskega hvalisenja z dobro vestjo reči zamoremo: kdor želi šolski mladini bukvice polne pobožnega, zraven pa tudi podučnega, zlasti zemljopisnega obsežka v roke dati in jo razveseliti tudi z ličnimi podobšinami, naj ji kupi te bukvice, ki niso debele, pa toliko bolj jedréne; za šolske darila slovenski mladini so tako pripravne, da je malo malo takih. Pobožnega in domoljubnega duha navdane, so pisane v čistem gladkem jeziku, ki je lasten dobroznanemu gosp. pisatelju, podobšine so krasne, natis ličen. Svesti smo si, da bojo zelo všeč vsakemu, mladim in starim.

* V knjižici, ki jo je nedavnej kot poseben iztis ljubljanskega nemškega časnika izdal gosp. dr. E. H. Kosta pod naslovom „die Literatur des österr. Kaiserstaates vom 1. Jän. 1853 bis Ende 1854 im Allgemeinen und die Krains insbesondere“, nahajamo na koncu mikavni pregled vsega slovenskega slovstva v našem cesarstvu, ki nam kaže, da v imenovanih 2 letih je na svetlo prišlo v doljni Avstrii 10, na Štajarskem 72, na Krajnskem 242, na Koroškem 127, na Primorskem 1, na Ogerskem 1 slov. delo. Čudil se bo gotovo vsak, komur je naše slovstvo znano, nad tolikim bogastvom slovenščine, — al to se bo zelo skercilo, ako mu povémo, da ona množica izvira posebno od tod, da vsaki del slov. „zakonika“ in vsaki list „Novic“ je v gosp. dr. Wurzbachovem knjigopisji, iz ktereja je ta pregled vzet, za eno delo šteto. Resnični so vzroki, ki so po mnenji gosp. dr. Kosta-ta na Krajnskem krivi, da ne izhaja več knjig leto in dan, in katerim prišteva sledeče: da nimamo vseučilišča in sploh slovstvenega središča, — da pisatelji, ki so kaj spisali in bi radi na svetlo dali, v malih mestih še težje najdejo založnika kakor na Dunaji itd. Zakaj pa se še posebno slovenskih bukev malo spečati more, je gosp. Matija Majer v obširnem spisu pod naslovom „Naše slovstvo“ dokazal, ktereja bi bili radi že davnej v „Novicah“ natisnili, ako bi nas ne mudile neke naročene nove pismenke.

Kratkočasno berilo.

Car in kmetica.

Car Aleksander, potujoč iz Petrograda v neko daljno krajino leta 1824, je bil nenadoma prisiljen v samoti na cesti se muditi, dokler mu niso služabniki popravili kočije, ki se medpotoma je nekaj poškodovala.

Nekoliko trenutkov za tem pridirja kočija generala D—, kteremu je naročil ga na tem potu spremljati. General ustavi nagloma svojo kočijo, skoči z voza in se caru bliža. Al Aleksander mu veléva, naj nazaj v kočijo stopi, naprej vozi in ga na bližnji postaji čaka. „Tú — pravi Aleksander — mi ne morete vi nič pomagati; ako pa naprej idete in na prvi ostaji vse oskerbite, da morem potem naglo naprej, se zamore s tem moja zamuda nekoliko popraviti.“

General vozi tedaj naprej. Komaj pa se odpelje, pride stara kmetica proti caru in ga začne serčno spraševati: „Se li peljete iz Petrograda?“ — Car ji reče, da. — „Ste morebiti v službi pri caru?“ — „Sem.“ — „Mi morebiti nesete pismo z dnarji od mojega sina?“ — „Nič ne vém od tega. Kdo pa je vaš sin?“ — Tedaj ga ne poznate in ste vendar pri caru? On caru peči kuri že več let.“

Caru dopade serčno spraševanje kmetice in si dá marsikaj povedati od nje sina. Med mnogim drugim pripoveduje, da ji nje sin, ker je reva stara in več ne more delati, vsako leto 70 rubljev od svojega prisluzka pošilja; sedaj pa ji je pisal, da bode ona te dnarje iz rok nekega cesarskih služabnikov prejela, ko bo car skoz te kraje šel.

„Sedaj se spomnim — reče Aleksander — imate

prav, starka! Vaš sin ni pisma pisal, al dnarje je vendar za vas izročil nekemu oficirju, kateri cara spremlja. Le v številu se motite, on ni 70, ampak 500 rubljev je poslal.“ — „Jeli to mogoče?“ — „Je. Le pojte na prvo postajo odtod; ondi boste tistega gospoda našli.“

Car ji natanko opiše generala D—, da ga je lahko spoznala, in reče: „Kadar takega človeka najdete, le ukažite mu, naj vam 500 rubljev izplača.“ Stara ženica podá caru roko, se lepo zahvali za podučenje in odide naglo na bližnjo postajo.

Ko tje pride, najde res generala D—, stopi k njemu in ga tako nagovori: „Prosim za svojih 500 rubljev, ktere vam je moj sin v Petrogradu dal.“ General osupnjen pogleda starko in meni, da ni zdrave pameti. „Draga starka — odgovori pomilovavno — vi se motite; to mora kdo drug biti; jaz ne poznam ne vašega sina, ne vas, in od nikogar nisem 500 rubljev prejel, da bi jih imel tukaj komu izplačati.“ — „Al to mi je gospod povedal, ki vse dobro vé; on vas je natanko popisal in očitno rekel, da naj vas le poiščem in od vas rublje terjam.“ — „Za norca vas je imel, ljuba žena, kdor vam je kaj takega rekel; starosti zasmehovati pa ni lepo.“ — „Ne, gospod, tega on gotovo ni storil; tega se ne vidi na njem. Ne zadržujte me, dajte mi moje rublje!“ — „Pojte z Bogom — reče general, kteremu se je besedovanje s staro babo že sitno zdelo — jaz nisem nikakih rubljev za vas prejel, tedaj ne morete od mene ne kopeka tirjati.“ — „Kaj, tajite? — pravi kmetica — kaj takega bi ne bila nikoli mislila od tako imenitnega gospoda.“

V tem se je tudi že car na ostajo pripeljal in stopil v sobo. Starka omolkne. Pa kmal ko ga ugleda, pokaže s perstom na-nj, ter bahaje zakliče: „No, sedaj mi ne boste več mogli tajiti; to je tisti gospod, ki mi je povedal, da imate vi dnarje mojega sina.“ — General je hotel caru ta dogodek povedati; al on mu je namignul ter rekel: „Le dobro pomislite: ali niste od nekega služabnika, ki v carskem poslopji peči kuri, 500 rubljev za njegovo staro mater prejeli? — General je cara razumel in za malo časa se česne po čelu in reče: „Sedaj se spomnem! čisto mi je iz glave padlo!“ Potem se oberne proti kmetici in reče: „Vi imate prav zavolj dnarjev; jih boste tudi dobili.“ Berž odpre skrinjico in odšteje starki 500 rubljev v papirji. Stara stoji prestrašena, gleda debelo naštete dnarje, in se jih ne upa dotakniti. „Uzemite“ — pravi general. — Saj bi rada vzela — zaverne vsa plaha — ko bi vedila, da jih moj sin ni ukradel.“ — „Tega se ni bati“ — reče car. — „Pa kje zamore on toliko dnarja dobiti?“ — „Car je vsem svojem služabnikom v mestu, od največjega do najmanjšega, poseben dar dal, in vaš sin, ker se posebno dobro obnaša, je dobil 500 rubljev.“ — „Oh — zaupije stara ženica in v oči ji solze stopijo — Bog ohrani cara! Oj da bi tako srečna bila, saj enkrat pred smertjo viditi cara!“

Aleksander je bil očitno ganjen in general D— ni mogel več molčati; upajoč, da mu njegov gospod ne bode zameril, reče: „Glejte ga, pred vami stoji, majka! vaša želja je spolnjena!“

Ko to čuje stara, se verže na koljena pred cara, vesela, da se ji je želja spolnila, pa bila je v veliki stiski zavolj svoje prederznosti. Aleksander ljubeznjivo vzdigne klečečo in reče: „Drago mi je, da imate tako dobrega in hvaležnega sina, ki svojo staro mater s pravo otročjo ljubeznijo podpira. Skerb, ktero ste imeli: od kod ta dnar, je dokaz vašega poštenja, in da boste zavolj tega tudi zana-prej brez skerbí, hočem vam do smerti darovati toliko, da bote pošteno živela; pa tudi vašega sina, ki svoje otročje dolžnosti tako lepo spolnuje, ne bodem pozabil.“

Smešnice.

— Neka mati je porodila dvojčka, ki sta si tako podobna bila, da se je težko eden od drugega razločiti mogel.

Ko sta večja zrastle, sta obadva k vojakom (soldatom) prišla, kjer je eden zmed nju umerl. Ko je oni, ki je pri življenji ostal, domú prišel, ga je njegov sosed vés začuden vprašal: „Povej mi vendar, kateri od vaji je pa umerl: ti ali tvoj brat?“

— Dva zapravljevca sta se poganjala: kateri od nju je že svojemu kerčmarju več dobrega storil. „Moj kerčmar — reče prvi — je že na to, kar sem jez pri njem zapil, svojo hčer omožil.“ — „Oho! — ga zaverne drugi — to še vse nič ni; moj kerčmar si je z dnarji, ki sem mu jih jez dolžan, že tri hiše zidati dal.“ A. K. Cestnikov.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Dervanja na Štaj. (Kon.) Pervega maja dobí veljavo na Štajarskem po deželni oblastni razglašena „postavba za družino in za gospodarje“, zares zelo potrebna. Da bi le koristila! ker čedalje bolj tožijo posebno kmetje zavolj slabih poslov ali sploh delavcev. Najprevo je potrebno, da kmet ima dobro orodje, — potem pa, da ima dobrovoljne, vedne in marljive delavce. Nekdaj gospodarji niso tako tožili čez nezveste in okorne delavce, pa zdaj so tudi večidel sami tega krivi. „Kaki gospodar, taki posli!“ Nekdaj so kmetje in sploh gospodarji s posli bolj po človeško ravnali in jih med svoje domače šteli, tedaj so tudi bili z manjo plačo zadovoljni. Dan današnji marsikter gospodar ima posla le za svojega sužnika, malokdaj ga prijazno pogleda ali priljudno nagovori, in poverh mu še slab zaslužek daja. Nekteri, posebno naši nemško cepljeni Goričani v slovenskih goricah se dajajo onikati, roko si poljubovati in namesto „oče“ se dajo „gospod“ ali „her“ klicati. Oj, prazna visokost! Le s keršansko ljubeznijo, z lepim ravnanjem in podučanjem, z dobrim izgledom, in če gospoda privošči poslu pošten zaslužek in mu dovoli nedolžno razveseljevanje, takrat si pridobi njegovo serce, da v sili gré tudi v oginj za-nj, ako bi treba bilo. Na priliko naj povem le eno zelo slabo navado, menda je inde nikjer ni kakor med našimi Slovenjo-Goričani med Pesnico in Ščavnico. Prosti kmet sicer ne more v jedi zberčen biti in se posebno poleti najbolj s sočivjem nahrani. Naj je ta ali una jed, da je le frišno kuhana, bo vsakemu človeku okusna, tečna in zdrava. Al tū imajo razvado, da vodo že čez noč spravijo in zjutraj si za celi božji den jedí nakuhajo, da postane čez dan neokusna, mrežasta in zoperna, in človeku, kateri je ni navajen, slabo dé. Ni čuda tedaj, da so taki ljudi bolj bledi in parjeni viditi memo sosednih Nemcov. Nasproti je pa tudi res, da bolj pogostoma jedó in več snedó kakor požrešni pastir v jeseni, ki je 9 pečenih steržev turšice snedel, da so ga tako napéli, da je čez noč umerl. — V „Novicah“ nismo nič čitali, da bi bilo več naših mladih vojakov pri nekem zrušenji Vithalmovega kolizeuma smert storilo. *) Čujte tedaj drugo nesrečo. Kakor smo slišali, je na vuzemsko nedeljo čez 20 ljudi pri sv. Petru od Maribora prepeljaje v Dravi utonilo. Čolnič s 30 osebami pride pri ondašnem mlinu nenavadnemu brodnarju pod zunajno kumpo; dva ulána sta sebe in vsaki še dve ženski v rokah čudovito rešila, dva druga so še izvlekli in enega fantiča že na kolesu stoječega komaj poteli; ker ni vidil ljubih staršev, je hotel za njimi skočiti. Naj bi bila žalostna ta prigodba svarilo vsem, kako nevarno je, ako se preveč ljudi prederzno pritepe na čoln in drago življenje izroči nevarni ladii!

Ker se nam je pred kratkim kukovica milo oglasila, naj dragim „Novicam“, da dopis svoj sklenem z veselico, zapišem lepo pesem, ktero, ker je napev mičen, radi popevamo. Kdor jo je zložil, naj se oglasi; meni pesnik ni znan. **) Dominik Čolnik, posestnik.

*) K sreči je bil prvi hrup veliko večji kakor nesreča sama; le eden je bil v smertni nevarnosti.

**) Pesmico glej na uni strani.